

Інформаційна сфера чекає на розумну політику

Виявляється, в Україні на законодавчому рівні досі не визначено орган виконавчої влади, який провадить державну політику в сфері інформаційної та кібернетичної безпеки. Ці та інші проблеми галузі обговорили учасники парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні».

Заступник Голови Верховної Ради України Руслан Кошулинський закликав учасників слухань дати відповідь, чи можемо ми конкурувати з іншими державами не тільки в розбудові інформаційного суспільства, а й в інформаційній війні.

— Згадуються слова геніального Юрія Іллєнка, який казав, що неправда завжди переконливіша, вона завжди дає про свій вигляд, а правді байдуже, який він у неї, — зауважив він.

Голова Комітету з питань інформатизації та інформаційних технологій Валерій Омельченко в доповіді підкреслив: рівень розбудови інформаційного суспільства в нашій країні не відповідає потенціалу та можливостям України.

— Ми розуміємо, що за майже повної відсутності державної підтримки в країні сформувалася ціла індустрія, яка успішно експортує результати інтелектуальної праці вартістю в мільярди доларів, — зазначив народний депутат.

Так, за оцінками Світового банку, наступного року Україна може посісти шосте місце у світі за обсягом ІТ-експорту. Нині в цій сфері працює понад 66 тисяч суб'єктів господарювання. В 2013 році вони збільшили експорт комп'ютерних послуг на 39 відсотків порівняно з 2012 роком. А частка сфери ІТ

у вітчизняному ВВП минулого року становила майже півтора відсотка. Водночас у рейтингу розвитку інформаційних і комунікаційних технологій Міжнародного союзу електровз'язку ООН ми посіли тільки 68 місце зі 157 країн.

Для впровадження нових технологій, зокрема, стандартів зв'язку третього та четвертого покоління, голова комітету запропонував змінити план використання радіочастотної ресурсу України, а також надати державну підтримку системі супутникового зв'язку «Либідь».

— Цей супутник може надавати послуги регіонального й закордонного телерадіомовлення, передачі даних телефонії, відео-конференцій та Інтернету, — зазначив він. Також звернув увагу на законодавчі норми, що обмежують привабливість України для розвитку бізнесу високих технологій.

— Прикладом цього є той факт, що нині в Україні функціонує лише один науково-дослідний центр провідної міжнародної корпорації, а, наприклад, в Ізраїлі їх — 290, в Чехії — 49, — зауважив Валерій Омельченко.

Ключовою проблемою, на думку парламентаря, є те, що державне управління інформаційною сферою розпорощене між десятками відомств і, звичайно, фінансується недостатньо. Тому запропонував створити

«принципово новий державний орган», наприклад, міністерство, яке регулюватиме весь спектр діяльності в інформаційно-комунікаційній сфері. Зокрема, розробить загальнодержавну програму впровадження електронного документообігу.

Голова Комітету з питань свободи слова та інформації Микола Томенко звернув увагу на загрози і ризики відкритого інформаційного суспільства в сучасних умовах.

— Ми маємо кілька фінансово-політичних угруповань, які, фактично, тотально монополізували телерадіопростір. Наприклад, група компаній «Інтер» має вісім ліцензій для цифрового мовлення, хоча, згідно із Законом «Про телебачення і радіомовлення», одну ліцензію може отримати одна фізична або юридична особа, — підкреслив народний депутат. Він запропонував анулювати всі рішення попередньої влади про видачу цифрових ліцензій, а Раді національної безпеки і оборони — вивчити структуру власності кіпрської компанії «Зеонбуд», що є оператором-монополістом цифрового телебачення в Україні.

— Останні чотири роки в інформаційному просторі нашої держави мали місце вкрай негативні явища. Як стало зрозуміло, нині агенти впливу отримали повний доступ до інформації державної ваги, зокре-

ма, до таємної. Не раз були оприлюднені конфіденційні відомості про високопосадовців, зареєстровані інформаційні атаки на засоби зв'язку, зламані облікові записи користувачів електронної пошти та соціальних мереж. До такої ситуації призводила не лише технічна недосконалість засобів захисту, а й край низька культура роботи з сучасними інформаційними технологіями, – наголосив народний депутат України, секретар Комітету з питань інформатизації та інформаційних технологій Олександр Мочков. Запропонував визнати, що наразі не має розумної державної політики в галузі інформаційної безпеки.

– Інформування громадян про перебіг антитерористичної операції є незадовільним і це призводить до дискредитації її результатів: люди більше довіряють коментарям у мережі Інтернет, аніж офіційній інформації. Найбільший рейтинг довіри нині має нечисленна група патріотично налаштованих громадян із мінімальними технічними та фінансовими можливостями, – зазначив парламентарій.

Голова Комітету з питань науки і освіти Лілія Гриневич виокремила серед напрямів розвитку інформаційного суспільства забезпечення цифрової компетентності громадян через, насамперед, систему середньої освіти.

Зауважила: у вітчизняних школах в середньому є один комп'ютер на 22 учні, а в Європі і Сполучених Штатах Америки – на 5–7 учнів. Не краща ситуація з під'єднанням до Інтернету в цих закладах, причому на дуже повільній швидкості. Тож народний депутат запропонувала розробити спеціальну урядову програму охоплення широкосмуговим Інтернетом усіх шкіл в країні, залучивши до цього бізнес.

Лілія Гриневич означила, що сучасні технології дають змогу забезпечити прозорість роботи державних органів, викоринити корупцію й зловживання. Наприклад, після прийняття нової редакції закону про вищу освіту кожна дисертація перед захистом оприлюднюватиметься в Інтернеті, проходитем публічну процедуру перевірки з використанням антиплагіатного програмного забезпечення.

Також закликала терміново забезпечити координацію наявних академічних мереж обміну даних «Уран» і «Уарнет» для доступу до сучасних інформаційних технологій тих, хто продукує інновації – науковців.

– Нам необхідно створити єдиний науковий інформаційний простір,

укласти централізовані угоди на закупівлю наукової інформації на державному рівні. Це відкріє вищим навчальним закладам і науковим установам доступ до електронних ресурсів комерційних наукометричних баз, – підкреслила голова комітету.

Заступник міністра освіти і науки України Павло Полянський звернув увагу на кризу, яку переживає освіта в усьому світі. Вона пов'язана з тим, що велика частина молоді втратила мотивацію до пізнавальної діяльності та до навчання.

– Без інформаційних технологій фактично неможливо вийти за рамки відомої класно-урочної системи, коли освіта відбувається в формі монологічних викладів вчителів, суб'єкт-об'єктного навчання, – підкреслив промовець.

Народний депутат України Олег Тягнибок зауважив, що інформаційну безпеку України треба розглядати не тільки в аспекті витіснення російських телеканалів, а й розробки національної інформполітики, якісного вітчизняного продукту. На його думку, необхідно відмовитися від російського програмного забезпечення, насамперед – антивірусів, встановлених на комп'ютерах в органах влади.

– Важливо, щоб українська держава могла контролювати канали передачі інформації іноземним державам. МТС і «Київстар» має відношення до російського капіталу, всі про це знають. І не раз ми отримували повідомлення, що ці компанії передають дані українських користувачів третім сторонам, – зазначив Олег Тягнибок. Вихід він бачить у створенні національного мобільного оператора. Можливо, на базі реприватизованого «Укртелекому», який нині перебуває у приватній власності.

– Досвід країн ЄС свідчить, що першочергово законодавство України треба адаптувати до європейського для уникнення дублювання інформації в інформаційних системах усіх рівнів, захисту персональних даних, використання електронного цифрового підпису, – розповів заступник міністра юстиції Ігор Бондарчук.

Серед інших пропозицій доповідача: ухвалити інформаційний кодекс України, розробити засади оприлюднення органами державної влади відкритих даних, ухвалити закон про електронну комерцію, а також вдосконалити механізм Інтернет-оподаткування.

Депутат парламенту Грузії Гіоргі Вашадзе переконаний, що нині ми маємо політичну волю для модернізації України. Закликав не копіюва-

ти інших, а створювати й пропонувати Європі та світові новий продукт.

– Проблеми України: бюрократія й корупція, низька довіра до держструктур, брак зрозумілої й загальної стратегії змін, громадянська нестабільність, інтервенція ззовні. Є великий ризик, що уряд може втратити довіру суспільства, тому слід дуже швидко починати конкретні реформи. Гірше, ніж нині, справді не буде, – підкреслив він.

Парламентарій навіть цікаву статистику про те, що уряд США вважається найефективнішим у світі. Для порівняння: в соцмережі Facebook 900 мільйонів користувачів і лише 3 тисячі працівників, а в США 4 мільйони держслужбовців на 310 мільйонів громадян. Гіоргі Вашадзе зазначив: головне для держави – зняти фактори демотивації, що заважають самореалізації громадян, наприклад, відкриттю бізнесу, їхній співпраці в інформаційному суспільстві.

– У Грузії ми почали створювати проактивні сервіси. Для отримання пенсії 65-річній людині треба писати заяву, хоча в базі даних є інформація про її вік. У майбутньому можна зробити сервіс, щоб громадянин отримував смс: «Вітаємо з 65-річчям, вам призначена така-то пенсія». Це означає, що я думаю не про процедури, бюрократію, а про розвиток бізнесу, людських ресурсів, – сказав грузинський депутат.

Директор Центру європейської інтеграції та розвитку України Яніка Меріло розповіла, що в Естонії інформація про громадян зберігається в єдиній базі даних, синхронізованій між державними органами. Кожне з відомств має доступ лише до тієї частини матеріалів, які належать до його сфери відповідальності.

При народженні кожен громадянин Естонії отримує особистий ідентифікаційний код, який залишиться в нього навіть при зміні імені. У 15 років видають спеціальну картку-посвідчення, нею можна голосувати, робити цифровий підпис документів, який приймають і державні органи, і приватні підприємства.

Голова Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації Володимир Зверев звернув увагу на те, що в системі захисту інформації немає базового законодавчого акта, а також на необхідності узгодження законів «Про державну таємницю», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних систе-

мах» і «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» для оптимізації державної структури захисту інформації. Також підкреслив: за законодавчому рівні досі не врегульовано питання забезпечення кібернетичної безпеки України.

Директор Департаменту координації нормотворчої та методологічної роботи з питань оподаткування Міністерства доходів і зборів України Неля Привалова повідомила, що в 2013 році суб'єкти ІТ-індустрії задекларували 3,5 мільярда гривень доходу, що на 700 мільйонів більше порівняно з 2012 роком. Також нагадала, що з 2013 до 2023 року операції з постачання програмної продукції звільнені від ПДВ.

– Це пільгове оподаткування застосовується на всіх етапах: починаючи від виробництва такої продукції і закінчуючи передачею кінцевим споживачам, – уточнила вона.

Ректор Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» Леонід Товжнянський закликав розробити національну програму оновлення матеріальної бази вищих навчальних закладів, надати їм ліцензійний програмний продукт, підвищити рівень стипендій і дозволити призначати іменні стипендії в галузі ІТ-технологій, а також сприяти направленню студентів на навчання за кордон.

На його думку, до розроблення стандартів освіти, зокрема, навчальних планів і навчальних програм слід залучити фахівців ІТ-технологій, а також створювати інші умови для державно-приватного партнерства між університетом та ІТ-бізнесом. Нині належної юридичної основи для такої співпраці немає.

Перший заступник Голови Комітету з питань інформатизації та інформаційних технологій Руслан Лук'яничук звернув увагу, що війна в Інтернет-просторі несе не менше небезпеки, ніж реальні військові дії.

– Приміром, під час війни в Південній Осетії в 2008 році була проведена масштабна атака на сайти парламенту, уряду, інформгентств Грузії, унаслідок чого багато державних ресурсів виявилися заблокованими. Інший приклад зовнішньої кіберагресії – ситуація з масовими атаками проросійських хакерів на системи електронного уряду Естонії під час інциденту з так званим бронзовим солдатом у 2008 році. Завдана шкода підштовхнула цю країну до комплексного розв'язання проблем інформбезпеки: створення відповідних систем захисту держави й органів їх координації, – підкреслив Руслан Лук'яничук.

Також зауважив: лише фізичного захисту стратегічних об'єктів національної структури – атомних електростанцій, гідроелектростанцій, трубопроводів, електронних фінансових систем – недостатньо, адже керують ними за допомогою складного програмного за-

безпечення й мережевих технологій, які можуть стати мішенню для кібератак.

Начальник управління боротьби з кіберзлочинністю Міністерства внутрішніх справ Сергій Ремедюк зазначив, що в нашій державі досі немає правових визначень основоположних понять: «кібернетична безпека», «кіберзлочинність», «шкідливе програмне забезпечення» тощо, які вкрай необхідні для єдиної кваліфікації та надання правової оцінки протиправним діям у цій сфері. Також чинне законодавство не передбачило жодних механізмів фіксування й використання в цивільному і кримінальному процесі цифрових доказів. Окрім того, немає законодавчо врегульованого порядку тимчасового блокування або обмеження діяльності іноземних сайтів та інших електронних ресурсів, які використовують для незаконної діяльності.

Виконавчий директор Асоціації «Інформаційні технології України» Віктор Валєєв нагадав, що ІТ-фрілансери з України є третіми за розміром оплати в світі, а також експортують удвічі більше програмного продукту, ніж Росія.

Аби стимулювати розвиток галузі, промовець закликав зупинити «маски-шоу» – «набіги» податкової міліції, СБУ та інших структур для перевірки ІТ-компаній, оскільки ця практика не відійшла в минуле з диктатурою Януковича. Також запропонував взяти профільному комітетові всі ці випадки «наїздів» під особистий контроль.

Директор «Майкрософт Україна» Дмитро Шимків наголосив, що введення електронного врядування має складатися з двох основних компонентів: підвищення внутрішньої ефективності роботи державних органів, а також поліпшення взаємодії з громадянами й бізнесом.

– Треба говорити не про якесь ефемерне електронне врядування, а про прості й зрозумілі базові сервіси: реєстрація бізнесу, автомобіля, сплата податків тощо, – підкреслив він. Також зазначив, що електронний документообіг дасть змогу впорядкувати внутрішню інформаційну інфраструктуру держави, адже нині ефективність діяльності держслужбовців ніяк не вимірюється.

Директор Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова Національної академії наук України Олександр Палагін назвав критичним пріоритетом для України створення нормативно-правової бази, національних стандартів щодо системи інформатизації – інакше, виконання програм надалі матиме стихійний характер.

Запропонував ініціювати створення державної програми розвитку вітчизняного суперкомп'ютерного комплексу під патронатом керівництва держави, підвищити заробітну плату науковцям і дозволити їм працювати за сумісництвом у базових організаціях, а також звільнити від податків кошти, отримані від небюджетних видів діяльності наукових установ.

Олексій СИЩУК.

Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.

Дати

12

липня
1934

Журналіст № 1 в Україні

12 липня *Анатолію МОСКАЛЕНКУ* виповнилося б 80

У нелегку дорогу до визнання й слави Анатолій Москаленко вирушив із невеличкого міста Красногорівці Донецької області. 1957 року закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка й усе життя присвятив цій багатогранній неспокійній професії: став доктором історичних наук, професором, спершу деканом факультету журналістики (1984–1993), а потім – директором Інституту журналістики. До останнього дня (13 листопада 1999 року) дбав про нього, зустрічався не лише з колегами та студентами, а й з давніми друзями, які шанували його ще в газеті «Соціалістичний Донбас», де Анатолій Захарович пройшов шлях від кореспондента-початківця до заступника редактора. Пізніше були столична «Радянська Україна», наукова робота, написання дисертацій...

Анатолій Москаленко – автор понад 30 книжок публіцистики та художньої прози, понад 160 праць із проблем політології, теорії комунікації (інформації) й вільної преси. Поява курсу лекцій авторитетного вченого «Основи журналістики» (1994) стала помітною віхою в її розвитку, а монографія «Преса в системі наукового управління суспільством», «Місцева преса», «Основи журналістики», «Сучасна журналістика», «Реабілітація слова» й «Масова комунікація» здобули широке визнання серед фахівців та громадськості. Автора цих ґрунтовних праць, а також численних статей називали журналістом № 1 в Україні, незаперечним моральним авторитетом у багатолічному мінливому середовищі «акул пера», понад трьома тисячами із яких Анатолій Захарович дав путівку в творче життя.

М. С.

